

ОБ'ЄКТ ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ У ЗАГАЛЬНІЙ ТЕОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА: ЗМІСТ, СТРУКТУРА ТА КЛАСИФІКАЦІЯ

Почтовий М.М.,
доцент

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Дана стаття присвячена питанню дослідження об'єкта правової політики держави. Спочатку автор аналізує поняття «об'єкт», екстраполює його в площину правової політики держави, висловлює пропозиції щодо структурних елементів «об'єкта правової політики держави», аргументуючи при цьому власну позицію. Насамкінець виокремлюються критерії класифікації та характеризуються види об'єктів правової політики держави.

Ключові слова: об'єкт, право, політика, правова політика, структура, зміст, види.

Почтовый М.Н. / ОБЪЕКТ ПРАВОВОЙ ПОЛИТИКИ ГОСУДАРСТВА В ОБЩЕЙ ТЕОРИИ ГОСУДАРСТВА И ПРАВА: СОДЕРЖАНИЕ, СТРУКТУРА И КЛАССИФИКАЦИЯ / Днепропетровский государственный университет внутренних дел, Украина

Данная статья посвящена вопросу исследования объекта правовой политики государства. Сначала автор анализирует понятие «объект», экстраполирует его в плоскость правовой политики государства, формулирует предложения относительно структурных элементов «объекта правовой политики государства», аргументируя при этом собственную позицию. Наконец выделяются критерии классификации и характеризуются виды объектов правовой политики государства.

Ключевые слова: объект, право, политика, правовая политика, структура, содержание, виды.

Pochtoviy M.N. / OBJECT OF LEGAL POLICY OF THE STATE IN THE GENERAL THEORY OF LAW: CONTENT, STRUCTURE AND CLASSIFICATION / Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs, Ukraine

This paper focuses on the issue of legal research facility policy. To date, the legal policy serves as a state-legal phenomenon, one of the priority functions of Ukrainian society and the state. Proof of this is the modern «political tension» in the country and related state-legal phenomenon. At first, the author analyzes the concept of «object», extrapolates it into the sphere of legal policy, expresses proposals for structural elements of the «object of legal policy» while arguing their positions. On the subject of legal policy author proposes to understand all aspects of life that are intended or may be sent to the legal effect of the state. This choice is justified by the complex nature of the legal action, which shall state in social relations. Object legal policy has a specific meaning. Its activities focus on the development, management and protection of public relations. That is, the object of legal policy - this is about what her subjects enter into legal relations. Finally distinguishes classification criteria and types of objects characterized by legal policy. On how deeply politics gets in the right and make it a political and law, in turn, takes possession of the policy and make it legal, depends on the effectiveness of legal policy. Unfortunately, it is often guided by the so-called political expediency at the stage of creation of law (adoption of laws and other legal acts) and its implementation. As a result - often ignored nationwide interest. That is, the only reasonable and prudent legal policy is a reliable means of strengthening the state.

Key words: facility, law, policy, legal policy, structure, content types.

Постановка проблеми в загальному вигляді. На сьогоднішній день правова політика виступає як державно-правовий феномен, одна з найбільш пріоритетних функцій розвитку українського суспільства і держави. Підтвердженням цього є сучасна «політична напруженість» у країні та пов'язані з нею державно-правові явища.

Зв'язок роботи з навчальними програмами, планами, темами. Будь-яка правова діяльність, наукова чи практична, має своїм підґрунтям дослідження об'єкта. Під час викладання навчальних дисциплін теоретико-правового циклу прямо або ж опосередковано аналізуються явища та процеси, пов'язані з формуванням та реалізацією правової політики, у зв'язку з чим виникає необхідність і в тлумаченні самого об'єкта правової політики держави, зокрема.

Метою наукової статті є формулювання поняття «об'єкт правової політики держави», визначення його змісту, структурних елементів та виокремлення критеріїв класифікації за видами.

Аналіз наукових положень та публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Науковим підґрунтям даного дослідження стали роботи таких вчених, як: Л. Герасіна, В. Ладиченко, О. Малько, М. Матузов, В. Селіванов, Ю. Тодика та інших.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням окремих наукових результатів. Пропонується розуміти під правовою політикою держави у теоретичному аспекті правову ідеологію держави, що включає в себе ідеї, теорії, концепції, доктрини, стратегії, програми тощо, закріплені у формі нормативно-правових актів [1, с. 95-99]. Своїм змістом правова політика держави покликана впливати на явища та процеси, що мають

місце в країні. У цьому випадку необхідно вести мову про об'єкт правової політики держави.

Взагалі, об'єкт – це назва предмета, на який спрямована дія або діяльність; це те, що протиставляється суб'єкту в його предметно-практичній та пізнавальній діяльності [2, с. 829]. Об'єкт – це явище, предмет, на який спрямована чия-небудь діяльність або увага [3, с. 439].

Під об'єктом правової політики держави автор пропонує розуміти всі сфери суспільного життя, на які спрямований чи може бути спрямований правовий вплив держави. Даний вибір обґрунтовується комплексним характером правового впливу, який здійснює держава на суспільні відносини.

Об'єкт правової політики держави має свій специфічний зміст. Його активність спрямована на розвиток, регулювання та охорону суспільних відносин. Тобто об'єкт правової політики держави – це те, з приводу чого її суб'єкти вступають у правові відносини.

Суспільні відносини складаються з об'єкта, суб'єкта, їх прав та обов'язків. У даному випадку нас цікавить об'єкт суспільних відносин взагалі та правової політики держави зокрема, адже між собою вони співвідносяться як ціле і частина відповідно. Особливістю такого спрямування є правовий інструментарій, адже становлення й розвиток, регулювання та охорона суспільних відносин здійснюється за допомогою права.

У структурі об'єкта правової політики держави слід, на наш погляд, виділяти: 1) предмет – суспільні відносини; 2) норми права, які регламентують розвиток та функціонування правової політики держави; 3) діяльність суб'єктів стосовно формування та реалізації правової політики держави; 4) поведінку людей як фактор впливу на юридичні

факти, що є причиною виникнення, зміни та припинення правовідносин у рамках правової політики держави; 5) продукти суспільної діяльності.

Аргументуємо власні пропозиції. Предмет конкретизує об'єкт, завдання його полягає в матеріальній визначеності та практичній спрямованості. Тобто це завжди буде річ матеріального світу, як-то: певний програмний документ, концепція діяльності певного міністерства чи відомства тощо. Обов'язковою ознакою є зв'язок конкретного предмета із суспільними відносинами, які є об'єктом правової політики держави в цілому.

Будь-яка діяльність державних органів повинна бути врегульованою нормами права, тобто правилами поведінки, які встановлюються і санкціонуються державою. У контексті розгляду питання правової політики держави норма права, на наш погляд, виступає своєрідною «путькою в життя» для вироблених ідей, сформованих програм та завдань, спрямованих на розвиток, регулювання та охорону суспільних відносин. Адаже саме норма права характеризується загальнообов'язковістю та виражається у формі законів та підзаконних актів.

У зв'язку з цим вважаємо за потрібне сформулювати вимоги до норм права, які регламентують діяльність правової політики держави. До основних вимог слід віднести: доступність розуміння змісту норми права; спрямованість норми права на розв'язання поставленого завдання; наукову обґрунтованість використання норм права; здатність необмеженого проникнення в різні державні й суспільні сфери; врахування гуманістичної складової, тобто прав, свобод людини і громадянина; можливість практичної реалізації норм права та здатності впливати на всі інституції держави, місцевого самоврядування, суспільства та його складові; перспективність та прогресивність характеру норми права у зв'язку з плином часу; можливість сполучення, поєднання із неправовими і навіть неполітичними соціальними явищами й феноменами.

Окрім теоретичного наповнення сутності норми права, її практична реалізація так само має неабияке значення. З огляду на це, діяльність суб'єктів стосовно формування і реалізації правової політики держави повинна мати легітимне, законне підґрунтя, базуватися на принципах правової політики держави, бути спрямованою в кожному своєму рішенні на досягнення визначених пріоритетів правової політики держави, спиратися на загальновизнані норми моралі та справедливості, притаманні українській спільноті. Це не так-то й легко зробити, адже частина зміни влади за останні роки в країні призвела до того, що вектор зовнішньої та внутрішньої політики держави постійно змінюється. Це тягне за собою зміни в законах та підзаконних актах, змінюються пріоритети, принципи організації політичної діяльності та й самі суб'єкти у своїй діяльності не відзначаються стабільністю.

Поведінка людей як фактор впливу на юридичні факти, що спричиняють виникнення, зміну та припинення правовідносин, займає чільне місце в структурі об'єкта правової політики держави. Нами робиться акцент на правовій свідомості та правовій культурі людей, залучених до сфери суспільних відносин. Адаже залежність поведінки від рівня розвитку правової свідомості та правової культури людини є прямопропорційною. Поведінка людини впливає на явища та процеси навколишнього середовища, тобто на юридичні факти. Ми свідомо зазначаємо поведінку саме людини, а не суб'єкта правової політики держави, тому що в даному випадку маємо на увазі всіх осіб, які мають право впливати на суспільні відносини своєю активною чи пасивною поведінкою. Адаже рівень розвитку соціуму визначається освіченістю, вихованістю людей, масштабом їхнього міркування, вчинених дій, виконавською дисципліною, законослухняністю, шануванням власних традицій та повагою до традицій інших країн тощо.

Суб'єкти правової політики держави у своїй діяльності мають на меті отримання певного результату – продуктів суспільної діяльності. Останніми слід вважати такі наслідки, які настають за підсумками діяльності суб'єктів правової політики держави. Їх необхідно розглядати в структурі об'єкта правової політики держави тому, що вони є кінцевим результатом проведеної роботи, що дозволяє визначити ефективність реалізації запланованих на початку ідей, програм, стратегій тощо.

Правова політика держави повинна виробляти юридичні алгоритми вирішення конституційних проблем, колізій, кризових ситуацій, покликана попереджати подібні негативні прояви, пропонувати механізми, що працюють на випередження, пов'язані з чітким юридичним плануванням. Отримання продуктів суспільної діяльності – це не кінцевий етап діяльності суб'єктів правової політики держави. Залежно від їх характеру та властивостей розробляється стратегія розвитку держави вже на основі одержаних результатів. На шляху реалізації пріоритетних напрямів правової політики держави буде виникати багато проміжних продуктів суспільної діяльності. І зумовлює це не тільки неналежне виконання (на 100%) запланованих ідей, а й реалізація цілої низки завдань, що формуються для гарантування отримання цілого по частинам.

Правова політика держави покликана забезпечити процес розбудови правової держави в Україні, тому що він не може відбуватися стихійно; для правової сфери також потрібні стратегія, логіка і система дій. Відсутність чіткої правової політики держави призводить до негативних результатів: закони приймаються без визначеної системи, в надії на ідеальні ситуації, часто вони розраховані на найвищий рівень правової культури, орієнтовані на нехарактерну для нашої держави свідомість суб'єктів правовідносин, які добровільно, ні хвилини не вагаючись, будуть виконувати їх приписи.

На основі проведеного теоретичного аналізу об'єкта правової політики держави нами було виокремлено критерії, за допомогою яких стало можливим класифікувати об'єкти за видами:

1) за ступенем конкретизації:

– конкретний – об'єкт, завданням якого є вирішення певного суспільно значущого питання (наприклад, прийняття нормативно-правового акту, який регламентуватиме процес боротьби з корупцією);

– абстрактний – об'єктом можуть виступати однорідні за змістом відносини в рамках суспільної діяльності (наприклад, своєчасні виплати зарплат державним службовцям та пенсії пенсіонерам);

2) за послідовністю реалізації в діяльності суб'єктів правової політики держави:

– першочерговий – з його впровадження розпочинається практична робота суб'єкта правової політики держави (наприклад, ліквідація наслідків паводків чи селевих потоків на Закарпатті);

– подальший – реалізується після першочергових (наприклад, відкриття різного роду історичних пам'яток, музеїв, меморіалів тощо);

3) за важливістю та необхідністю реалізації для суспільних відносин:

– нагальний – його реалізація зумовлена існуючими в суспільстві проблемами, вирішення яких стає життєвою потребою (наприклад, вжиття необхідних підготовчих дій до проведення Євро-2012, прийняття та введення в дію пенсійної реформи);

– другорядний – реалізація не вимагається нагальністю сьогодення (наприклад, визначення посівної культури на визначеній території наступного посівного сезону);

4) за пріоритетністю реалізації:

– стратегічний – даний об'єкт зумовлює впровадження масштабних довгострокових програм розвитку (напри-

клад, розробка та проведення реформи у сфері освіти, правоохоронних органах тощо);

– тактичний – вимагає вирішення завдань у найближчому майбутньому (наприклад, планове скорочення робочих місць у зв'язку з модернізацією виробництва);

5) за часом реалізації:

– постійний – потребує комплексного впровадження без визначення конкретного терміну (наприклад, вжиття заходів щодо розвитку ринкових економічних відносин, відкриття зон вільної торгівлі та ін.);

– тимчасовий – має на меті вирішення одиничних ситуаційних завдань (наприклад, вирішення питання щодо підписання договору про екстрадицію з іноземними країнами);

6) за масштабом розповсюдження:

– галузевий – об'єкт, який за своїм змістом не виходить за рамки регулювання певної галузі суспільних відносин (наприклад, забезпечення належного безкоштовного медичного обслуговування, підвищення рівня надання медичних послуг);

– міжгалузевий – об'єкт, продукти реалізації якого стосуватимуться декількох галузей у рамках суспільних від-

носин (наприклад, прийняття Верховною Радою України якісних законів, запровадження експертизи нормативно-правових актів тощо).

Сутність правової політики держави, насамперед, полягає в юридичному закріпленні й охороні конституційного ладу на базі реалізації чинного законодавства, створенні основних організаційно-юридичних умов для забезпечення прав і свобод особи, підтримки балансу між сферою державно-політичних відносин і сферою громадянського суспільства [4, с. 19].

Висновки. Від того, наскільки глибоко політика проникає у право і робить його політичним, а право, у свою чергу, оволодіває політикою й робить її правовою, залежить ефективність правової політики держави. На жаль, вона нерідко керується так званою політичною доцільністю як на стадії творення права (прийняття законів та інших нормативно-правових актів), так і на стадії його практичної реалізації. Як наслідок, нерідко ігнорується загальнонародний інтерес. Тобто лише розумна і виважена правова політика є надійним засобом зміцнення держави.

ЛІТЕРАТУРА

1. Почтовий М. М. Про поняття «правової політики» в загальній теорії права / М. М. Почтовий // Науковий вісник Київського національного університету внутрішніх справ. – 2009. – № 6 (67). – С. 95 – 99.
2. Большой энциклопедический словарь. – 2-е изд., перераб. и доп. [глав. ред. А. Прохоров]. – М. : «Большая Российская энциклопедия» ; СПб. : «Норинт», 2002. – 1456 с.
3. Ожегов С. Словарь русского языка : 70000 слов / Под ред. Н. Шведовой. – 22-е изд., стер. – М. : Русс. яз., 1990. – 921 с.
4. Ладиченко В. Правова політика у сфері формування нової парадигми відносин держави і особи / В. Ладиченко // Держава і право : Юридичні і політичні науки : Зб. наук. праць. – 2006. – Вип. 34. – С. 17 – 24.